

Ժ Ո Վ Ի Ը Փ Ի Ն

Երեկոյ էր:

Արևը տալիս էր իւր վերջին համբոյրը աշխարհին. նրա հրավառ ճառագայթները երփներանգ գոյներով ոսկեզօծել էին արևմուտքը, մինչդեռ արևելքում երկնակամարը սկսել էր մթնել և փոքրիկ փետրաւոր ամպերը, կուտակուելով միմեանց մօտ, հանդարտ լողում էին եթերքի անհուն բարձրութեան մէջ. շառագունած հորիզոնը փայլում էր բոցավառ կրակներով. այդ կրակները երերուն ցուքերով խաղում էին մօտակայ սարերի մերկ, ապառաժոտ գագաթներին, կանաչազարդ լանջերին և մթութեան մէջ կորչող ստորոտներին. խաղում էին եկեղեցիների ոսկեզօծ խաչերի վերայ, տնակների սպիտակին տուող պատերի վերայ, անցնում էին անտառը և շառագունելով այնտեղ հսկայ ծառերի սաղաւարտները, կանաչ թերթիկները և սև ճիւղերը, լուսաւորում էին ամբողջ անտառը մի գերբնական, ֆանտաստիկական լուսով և վերջ ի վերջոյ հասնելով ծովը, թափւում էին նրա ջրերի մէջ և սկսում էին պսպղալ անթիւ, անհամար աստղերի պէս նրա երերուող մակերևոյթին:

Ծովը խաղաղ էր:

Նա կարծես ակամայ, քնաթաթախ ծփում էր իւր ալիքները եզերքին, թրջում էր մօտակայ քարերը, աւազը և կրկին հանդարտ դարձնում էր իւր հոսանքը դէպի յետ. փոքրիկ, սևին տուող մակուկները հազիւ հազիւ նկատելի կերպով ճօճւում էին ծովի մակերևոյթին և միայն սպիտակ ճալիկներն էին, որոնք սլանում

էին ծովի վերայով, թրջում էին իրենց թւերը ջրի մէջ և կրկին բարձրանում դէպի վեր:

Ծովը հանգիստ էր առնում, կարծես, յոգնած, վաստակած իւր անդադրում կատաղի գործունէութիւնից. նա թմրել, ընկել էր խոր քնի մէջ և քաղցր նիրհում էր. ինչ ոսկի երազներ էր տեսնում ալեգարդ ծերունին, անցեալի որ տխուր, սրտատուցոր վաստերը և տեսիլները երևան էին գալիս նրան...

Ծովը լուռ էր, Լուռ քշում էր նա իւր ալիքները յառաջ և յառաջ և աւելի ևս խորասուզւում իւր հանգիստ, խաղալ քնի մէջ:

Արևմուտքը սկսեց մթնել. արևը արդէն բոլորովին թեքուել էր դէպի ծովը. նրա վերջին անգործաւագայթները սահում էին ջրի մակերևույթի վերայով և հետզհետէ կորչում էին հեռու, հեռու հորիզոնի մօտ:

Մութ ստուերները սլափեցին երկիրը և ամեն ինչ կորաւ այդ խաւարի մէջ. կորան սարերի գագաթները, վիթխարի ժայռերը, կանաչադարձ լանջերը, խորհրդաւոր լուռ անտառը իւր հսկայ դարաւոր ծառերով, և կեղեցիների բարձր զմբէթները, ծովի բարձրաւանդ ափին կուտակուած փոքրիկ տնակները և խրճիթները:

Թանձր մշուշը իջաւ ծովի վերայ և կարծես սալիտակ քողով ծածկեց ալեգարդ ծերունուն:

Երկնակամարի անհուն բարձրութեան մէջ վառուեց առաջին աստղը. նրան հետևեց երկրորդը, երրորդը և մի քանի ժամանակից ամբողջ երկնքի կամարը ծածկուեցաւ անթիւ փայլփլող աստղերով:

Իբրև հարսնացու, բանալով իւր արծաթափայլ քողը, դուրս եկաւ ամսերի միջից լուսնեակը և իւր մեղմ, թափանցիկ լոյսը սփռեց սարերի, անտառի, քաղաքի և ծովի անհուն, անծալր տարածութեան վերայ:

Հասաւ գիշերը, հարաւի սքանչելի, կախարդիչ գիշերը:

Կամաց կամաց նօսրացաւ, անհետացաւ մշուշը և օդը, դառնալով աւելի թափանցիկ, սկսեց դողալ արծաթափայլ ստուերներով:

Հրապուրիչ էր տեսարանը. բնութիւնը կարծես օրհնում էր իւր Հրաշակերտող Արարչին. այդ օրհներ-

գը լսուում էր և ծովի մեղմ, կանոնաւոր ծփմունքի և քամու քաղցրիկ մեղեդիի մէջ, և անտառի խորհրդաւոր ջվշվոցում:

Ծովի ափին, մի բարձր, դուրս ցցուած ապառաժի վերայ նստած էր մի երիտասարդ. նրա թռչնած, դալկացած դէմքը, խորը ներս ընկած և մի անընական կրակով վառուող աչքերը, կնճիռները, որոնք պատել էին նրա լայն, մեծ ճակատը, ցոյց էին տալիս նրա հոգեկան զրուծիւնը. տխուր էր պատանին. յենուած ապառաժին նա անթարթ նայում էր ծովին և մերթ ընդ մերթ, տանելով ձեռը երեսին, տրորում էր ճոկատը և կրկին անզօր վայր ձգում ձեռը: Քամին լսաղում էր նրա երկար գանգրաւոր մազերով, որոնք անկարգ թափուել էին նրա հնամաշ, սև, լայնեղր գդակի տակից նրա սրուած ուսերին:

Պատանին բանաստեղծ էր:

Մանկութիւնից մի ինչ-որ գերբնական ոյժ, մի աստուածային կրակ վառել էր պատանու սիրտը, և այդ իսկ օրից չուներ հանգիստ այդ խեղճ սիրտը. ամեն ինչ կեանքում, թէ տխուր, տգեղ երևոյթ, թէ լուս սւոր, փայլուն փաստ, խորը արձագանք էր գրտնում նրա սրտում, քամելով նրա աչքերից կամ աղի արցունք, և կամ բերկրութեան ուրախ աղաղակներ նրա սիրող սրտից. Ապողոնի ոսկեթել, քաղցրահնչիւն քնարը ձեռին, նա լաց էր լինում և արցունք թափում աշխարհիս և մարդկութեան դառն վիճակի վերայ. նա սփոփում էր ճնշուածին, հարստահարուածին, անէծք էր թափում բռնակալի գլխին, նա երգում էր սէր, յօյս, հաւատ, եղբայրութիւն. նրա հոգեբուղիս երգերը անցնում էին ծայրէ ի ծայր աշխարհս, ներս էին թափում շքեղագարդ պալատները, քարուքանդ խրճիթները, նեղ ու մութ բանքերը, ուր տառապում էին հազարաւոր ողորմելիներ, թափանցում էին ամենքի սրտի խորքը և քանի մի ըոպէ ձգում էին մաշող մըտաւանջութեան մէջ.

Երկար մաքառեց երիտասարդ բանաստեղծը աշ-

Քարհիս չարիքի դէմ, երկար թափեց իւր կրակոտ, ալ-
րող երգերը մոլորուած ամբոխի երեսին, երկար, շատ
երկար քարոզեց մարդկութեանը սուրբ սէր եղբայրու-
թեան, առաջարկեց թողնել լկտի, մեղաւոր կեանքը և
ձգտել դէպի կատարելագործութիւն, դէպի լուսաւոր ի-
դէալը, բայց հէգ ամբոխը չլսեց բանաստեղծի հրավառ
երգերը, չլսեց և սառն ծիծաղով պտտասխանեց նրա
սուրբ քարոզներին:

Չվհատուեց պատանի բանաստեղծը, չկտրեց իւր
յուրը. դեռ լի էր նրա սիրտը գերբնական, աստուածա-
յին զօրութեամբ, դեռ չէր ցամաքել քաղցրահնչիւն
երգերի աղբիւրը, դեռ վառ էր սրբազան կրակը:

— Չեկան մարդիկ ինձ մօտ, մտածեց նա, ես ինքս
կերթամ նոցա մօտ:

Առաւ քնարը ու գնաց:

Մտաւ շքեղ ապարանքներ, տնվախ կանգնեց
մեծամեծների տաղ և թափեց իւր շրթունքներից ալ-
րող երգեր, խիղճ զարթեցնող դալլալիկներ, լանդիմա-
նող խրատներ և անիծախառն հաւաչանքներ. դղրդա-
ցին մեծաշուք շինուածքների պատերը, լցուեցան հո-
լակապ դահլիճները սուրբ երգերի քաղցր մեղեդիով,
ցնցուեց մեծատունը, դողաց, գունաթափուեց և հրա-
մայեց տալ երգչին, իբրև նուէր, թանկագին գոհար-
ներ և բիւրեղներ:

— Ո՛չ... այդ գանձը քեզ թող մնայ, շշնջաց բա-
նաստեղծ պատանին, տո՛ւր այդ ոսկին նրանց, որոնք
հեծում են քո ծանր լծի տակ, տո՛ւր նրանց, որոնց ա-
րիւն-քրտնքով վաստակել ես դու այդ գոհարները:

Գերեզմանական լուութիւն տիրեց դահլիճում. լուռ,
վախեցած կանգնած էին շրջապատողները. գունատ,
վրդովուած մեծատունը զսպեց իրեն և դարձաւ բանաս-
տեղծին.

— Ա՛՛՛. քեզ ուրեմն այս գափնին:

Հեռացաւ պատանին ապարանքից, մտաւ աղքատիկ
խրճիթներ և կրիին երգեց իւր հոգեբուղիս երգերը.
ամբոխը, անմիտ ամբոխը ապշած լսում էր երգչին և
հետաքրքրութեամբ նայում էր նրա ոսկեթել քնարին:

— Սիրեցէք միմեանց, օգնեցէք չբաւորներին, ձրգ-

տեցէք դէպի լոյսը, բաւ է ինչ որ խարխափեցիք խաւարում, երգում էր պատանին:

Իսկ ամբոխը անմիտ նայում էր նրա թռչնած, դալկացած երեսին և առաջտրկում էր նրան հաց, կարծելով որ նա աղքատ է և քաղցած:

Չհասկացաւ պատանուն խաւարամիտ ամբոխը, և դառն արցունքներ թափելով երիտասարդ բանաստեղծը, հեռացաւ նրանից և եկաւ ծովի ափը:

Լուսնեակը արդէն բարձրացել էր երկնքում և իւր կաթնագոյն ճառագայթները անդրադարձնում էր ծովի ջրերում: Երկար նայեց պատանին այդ ցոլացող, երերող մակերևոյթին և առնելով իւր քնարը, զարկեց ուժգին լարերին և սկսեց երգել:

Նրա ուժգին ձայնը գեղեցիկ օրօրուող ելեջնեւրով տարածուեցաւ գիշերային լուսթեան մէջ. նրա դրախտային դայլալիկները լցրին օդը մի այնպիսի դիւթիչ մեղեգիով, որ ամեն ինչ բնութեան մէջ լուռ ու մուռջ սկսեց ականջ դնել պատանու երգին. լսում էր նիրհած ծովը, լսում էին երկնքից փայլփլող աստղերը, լսում էր խորհրդաւոր լուռ անտառը, լսում էին մերկ ժայռերը, լուսնեակը, և նոյն իսկ քամին վախում էր շնչել և քառացած լսում էր պատանուն. և իրաւ, դեռ երբէք այդպէս զգացուած, այդպէս գեղեցիկ չէր երգել պատանի երգիչը: Զմայլեցուցիչ դայլալիկները փոխուեցին դառն գանգատների՝ մարդկութեան անսրտութեան, վատութեան դէմ, աշխարհիս անթիւ չարիքների դէմ, աշխարհիս, ուր լաց ու կոծի ձայնը խեղդում փակում է ուրախութեան բերկրալից աղաղակները, ուր աւելի անէծք է լսում, քան աղօթք, ուր մահը աւելի անձկալի է, քան չարչարող, մաշող կեանքը:

Լուսնեակի լոյսի տակ, կանգնած ապառաժի վերայ, քնորը ձեռին, աչքերը լառած երկնքին, պատանի երգիչը վերջացրեց իր երգը՝ անէծք կարդալով աշխարհի և մարդկութեան վերայ: Ուժգին, կատաղի որոտաց երգի վերջին հնչիւնը և մարեց հեռու, հեռու սարերի ստորոտում:

Պատանին զարկելով ապառաժին վաղեց իւր քնարը և ողբաց:

Այդ իսկ ընկալին ծովի մակերևույթի վերայ երևացմի գեղեցիկ կին, ոտից գլուխ սպիտակ հագնուած, երկար մազերը թողած մինչ արմունկը՝ նա տարածեց իւր սպիտակ ձեռները դէպի պատանին.

— Ե՛կ... Եկ ինձ մօտ, իմ անձկայիս, վաղուց է սպասում եմ քեզ... օօ, մարդիկ չեն կարող հասկանալ քեզ... Եկ... իմ կրծքիս վերայ ողբ՝ քո դառն կսկիծը... իմ փաղաքշտանքներիս ներքոյ դու կըմօռանաս քո ցաւերը, քո վիշտը... կըսիրեմ ես քեզ այնպէս, ինչպէս մարդիկ կարող չեն սիրել երբէք... Եկ... Եկ ինձ մօտ:

— Ո՛վ ես դու, բացագանչեց պատանին:

— Ես... ես լաւերժահարս եմ... տես... ես սիրում եմ քեզ, իմ անգինս, իմ աստղս... իմ չքեղ պալատում կապրես դու. արևը, լուսնետիկը, աստղերը, քամին կըդառնան քո հըռ ծառաներդ... չնայեսարհիկ երգեր կերգեմ ես քեզ համար և քաղցրիկ օրօրներ կասեմ, երբ կամենաս քնել իմ սպիտակ կրծքիս վերայ...

Յաւերժահարսը մօտեցել էր ապառաժին, լուսինը լուսաւորում էր նրա գեղեցիկ սպիտակ մարմինը, երկար շագանակագոյն մոզերը, մերկ պարանոցը և դէպի պատանին տարածած մարմարիոնեայ բազուկները: Մի ինչ-որ անհասկանալի, գաղտնի ոյժ մղում էր պատանուն դէպի այդ ծովի գեղեցկուհին. որի խօսքերը, տեսքը, մարմինը խոստանում էին հրապոյր, կիրք և՛ սէր: Նայեց պատանին վերջին անգամ քնած քաղաքին, սրտի խորքից ախ քաշեց և նետուեցաւ ծովը:

Ալեզարդ ծերունին լուռ ընդունեց իւր զոհը, միայն մի ընկալ փրփրացին նրա ակիքները, խուռ շվշվոցով զարկուեցան ապառաժի բորբոսնած ստորոտին և կրկին լուռ, կրկին մունջ սկսան առաջ քշել իրենց ծփծփացող ջրերը:

Գ. ԶՈՒԱՍԻՐ